

کند. منابع میدانی در دبرالزور و بیابان سوریه اشاره دارند که بین ماه‌های ژوئن و اکتبر، جهش قابل‌توجهی در فعالیت‌های داعش ایجاد شده، به‌خصوص در حوالی البُصیره، جبل البُشری و السخنه، یعنی در نقاطی که نیروهایش، شیخون‌های شبانه اجرا کردند و با بمب‌های دست‌ساز کنار جاده‌ای، هم‌گشت‌های نیروهای قسد و هم‌گشت‌های نیروهای دولتی را هدف گرفته‌اند. منابع امنیتی محلی تخمین می‌زنند تعداد جنگجویان فعال داعش چیزی بین ۲ هزار و ۵۰۰ تا ۳ هزار نفر باشد و آن‌ها در گروه‌هایی حداکثر ۱۰ نفره کار می‌کنند که برای گریز از رصد هوایی به سرعت و تحرک مکرر تکیه دارند. در مقابل، اخیراً شاهد افزایش قابل‌توجهی در عملیات مشترک از سوی ائتلاف و دولت سوریه نیز بوده‌ایم. برجسته‌ترین‌شان، حمله‌ای که در ۲۰ اوت ۲۰۲۵، ائتلاف با هماهنگی و حمایت نیروهای دولت اجرا کرد و در آن صلاح‌عُمان الجُبوری، رهبر عراقی داعش و عضو کمیته‌نمایندگان داعش، کشته شد. یکی از مقامات دولت سوریه به نویسندگان این مقاله گفته است: «هماهنگی با ائتلاف در مهار فعالیت‌های این سازمان مؤثر از کار درآمده است، اما همچنان از لحاظ عملیات محدود است.» در عین حال، گزارش‌ها حاکی از این هستند که داعش، هسته‌های خفته‌اش را در اردوگاه الهول و اطراف تدمر فعال کرده و روی جذب نیرو از طریق زندان‌ها و اردوگاه‌های آوارگان متمرکز است در حالی که از طریق بازار سیاه، به تأمین مالی عملیات خود نیز می‌پردازد. به گفته ناظران میدانی، این تحولات، نشانه‌ تغییر به راهبرد «خفنگی انعطاف‌پذیر» است، راهبرد با محوریت دوام و ایجاد اخلاخ، به جای تمرکز بر کنترل قلمرو. این امتحانی اولیه برای دولت سوریه و شراکتش با ائتلاف ضدداعش است، امتحانی در مدیریت خطرناک‌ترین چالش امنیتی کشور پس از جنگ.

▼سناریوهای محتمل

پویه‌شناسی در حال تکامل هماهنگی ضدتروریسم بین سوریه و ائتلاف، چندین مسیر محتمل را برای دوران پیش رو می‌گشاید. هر سناریو، پیامدهای سیاسی، امنیتی و راهبردی متمایزی دارد، هم برای ثبات در سوریه و هم برای تلاش کلی تر منطقه‌ای جهت نابودی داعش.

۱ پیوستن سوریه - محتمل‌ترین سناریو
ورود رسمی سوریه به ائتلاف، به نظر محتمل‌ترین نتیجه می‌آید، با توجه به تعداد فزاینده عملیات مشترک بین دو طرف با پنج نمونه در سه ماه گذشته و نیز با توجه به میل مشترک بین‌المللی و سوری برای نهادینه‌کردن این هماهنگی‌ها. ائتلاف به دنبال این است که گستره عملیاتی خود در خاک سوریه را با شراکت رسمی با دولت بیشتر کند، تا نابودی داعش را سرعت بخشد. همزمان، دولت روسیه نیز به دنبال حمایت سیاسی و آمادی برای مواجهه با داعش و ایجاد ثبات است تا بازسازی را تسهیل و حاکمیت ملی را مستحکم کند. فشار مداوم ایالات متحده برای حل اختلاف بین دولت سوریه و قسد را باید در این بستر دید: رسیدن این دو به توافق، شرطی اساسی برای تسریع روند پیوستن سوریه به ائتلاف است.

اگر این اتفاق رخ دهد، کمک خواهد کرد جبهه متحدی شکل گیرد، تا اثرگذاری عملیات علیه داعش افزایش یابد، مشروعیت دولت جدید سوریه نیز با همکاری رسمی بین‌المللی ارتقا گیرد، به‌اشتراک‌گذاری اطلاعات و هماهنگی عملیاتی به‌یود بخشد، دوباره کاری‌ها و حفره‌ها کم شوند و بنیانی ایجاد شود، تا در فضای پس از درگیری‌ها، ثبات‌آفرینی و حمایت از بازسازی، گسترده‌تر شود؛ اما این مسیر آسانی نخواهد بود، چراکه ممکن است درون سوریه، حساسیت‌هایی نسبت به حاکمیت و استقلال و نیز به مداخله خارجی وجود داشته باشد. همچنین ممکن است مقاومت‌هایی از سوی عناصر داخلی وجود داشته باشد که با همکاری با قدرت‌های غربی مخالف هستند. هم دمشق و هم ائتلاف، ممکن است ناچار شوند گام‌هایی بردارند که راه را هموار کنند و دغدغه‌های دو طرف را رفع.

۲ ادامه هماهنگی بدون پیوستن رسمی
اگر توافق جامع همچنان دور از دسترس باشد، ممکن است هماهنگی‌ها غیررسمی ادامه یابند. چنین همکاری مداومی ممکن است به عنوان آزمونی برای جدیت متقابل عمل کند، اما اگر طولانی شود، خطرات خودش را خواهد داشت. به‌ویژه، تأخیر در عملیات در نتیجه هماهنگی‌های محتاطانه، سازوکارهای محدود اشتراک اطلاعات و سوءتفاهمات ممکن می‌توانند اعتماد را تضعیف کنند.

چنین رویکردی ممکن است انعطاف‌پذیری در هماهنگی را حفظ کند، بدون اینکه هزینه‌های پیوستن رسمی را تحمل کند و اجازه می‌دهد فعالیت‌های مشترک محدود علیه داعش ادامه یابند و حتی از روند عملیاتی حفظ شود؛ اما این سناریو هم پیامدهای منفی بالقوه برای تلاش بین‌المللی علیه داعش دارد، از قبیل ناکارآمدی و واکنش‌های کندتر در نتیجه توافقات غیررسمی، فقدان پاسخگویی مشخص و تعهدات الزام‌آور

و نیز خطر بیشتر اصطکاک عملیاتی. به‌علاوه ممکن است مزایای سیاسی و نیز فواید مربوط به بازسازی را نیز برای سوریه محدود کند.

۳ فروپاشی هماهنگی
فروپاشی کامل هماهنگی، عملاً همه چیز را به نقطه اول برمی‌گرداند. دولت سوریه خود را در اجرای عملیات با ابعاد گسترده علیه داعش ناتوان خواهد دید، چراکه چندین منطقه که ائتلاف و شریک سوری‌اش، قسد در آن فعال هستند، خارج از محدوده کنترل دولت است.

همزمان، ائتلاف در رسیدن به پیروزی قاطع علیه داعش ناتوان خواهد ماند، با توجه به اینکه اختلافات داخلی در سوریه در کار است و در کنترل قلمروها چنددستگی وجود دارد. این شرایط شکاف‌های امنیتی ایجاد می‌کنند که داعش می‌تواند از آن بهره ببرد تا دوباره حضور و قدرت خود را در خاک سوریه مستحکم کند. اگر چنین اتفاقی بیفتد، داعش از این شکاف‌ها برای سازماندهی مجدد، احیا و تقویت استفاده خواهد کرد. این سناریو سوریه را بی‌ثبات باقی خواهد گذاشت و کار جذب سرمایه‌گذاری خارجی و کمک در بازسازی را هم سخت می‌کند.

۴ اقدام یک‌جانبه
این سناریو در سوریه ممکن است واقع شود که گفت‌وگوها برای هماهنگی و پیوستن کاملاً فرو بیاشند. اگر چنین اتفاقی رخ دهد، وضعیت به همان چیزی برمی‌گردد که پیشتر در ادب وجود داشت، جایی که در آن هیئت تحریرالشام عملیات یک‌جانبه علیه هسته‌های داعش می‌کرد، در حالی که ائتلاف عملیات جداگانه خود را در شرق فرات داشت. چنین تلاش‌های چنددسته‌ای عمدتاً بی‌اثر از کار در خواهند آمد، با توجه به فقدان اشتراک اطلاعات و آزادی اندک عملیات در محدوده‌های گسترده. این شرایطی که داعش مکرر نشان داد توانایی بهره‌برداری از آن را دارد و به سرعت با محیطی که در آن بی‌نظمی و چنددستگی باشد، انطباق می‌یابد.

پنجشنبه ۱۵ آبان ۱۴۰۴
شماره ۹۲۵
www.hammihanonline.ir

▼ پیوستن دمشق به ائتلاف بطور تضمین می‌شود

رسیدن به سناریوی اول، یعنی پیوستن سوریه به ائتلاف، نیازمند تلاش سیاسی دقیق و هماهنگی خواهد بود که هماهنگی عملیاتی موجود را به شراکتی نهادی تبدیل کند. موفقیت بسته به انعطاف‌پذیری متقابل است: بازیگران غربی باید به دغدغه‌های حاکمیتی سوریه رسیدگی کنند و دولت جدید سوریه هم باید تعهدی معتبر به حاکمیت همه‌شمول و هماهنگی بر مبنای قواعد را نشان دهد. ناکامی هر کدام از دو طرف در این زمینه، خطر رکود در سناریوی دوم یا عقب‌گرد به سناریوی سوم یا چهارم را به همراه دارد، با پیامدهایی جدی برای ثبات ملی و منطقه‌ای.

برای کسب بهترین نتیجه، ایالات متحده نیاز خواهد داشت تعامل دیپلماتیک مداوم را حفظ کند تا شکاف بین دمشق و قسد را پر کند، مشخص کند آماده رسمیت‌بخشی به چارچوب هماهنگی است که به حاکمیت سوریه احترام بگذارد و حمایت فنی و آمادی برای عملیات مشترک را ارائه کند. دمشق به نوبه خود لازم دارد نشان دهد به حکمرانی همه‌شمول و آشتی با نیروهای کردی و دیگر نیروهای محلی متعهد است، اصلاحات نهادی انجام دهد که شفافیت و هماهنگی با شرکای داخلی را تضمین کند و اصول عملیاتی را حفظ کند تا از وقوع حوادثی که اعتماد را تخریب می‌کنند، پرهیز کند.

در میانه نیروهای متضاد احتیاط و لزوم، با وجود اینکه خاطره خصومت‌های پیشین هنوز هست، شراکت بین دمشق و ائتلاف، در حال شکل‌گیری است؛ اما این شراکت تا کجا می‌تواند در غلبه بر میراث بی‌اعتمادی پیش رود؟ آیا هر دو طرف می‌توانند هماهنگی‌های تاکتیکی خود را به شراکت راهبردی ثابت تبدیل کنند؟ در مقطعی که تعادل قدرت منطقه‌ای در حال تغییر است، سوریه با آزمون تازه‌ای روبه‌روست: باید یا جای خود را درون چارچوب در حال ظهور امنیت بین‌الملل محکم کند، یا خلائی بر جا بگذارد که دیگران پر خواهند کرد.

رویداد

احتمال توافق الشرع با ترامپ

نماینده رئیس‌جمهور آمریکا با پیوستن سوریه به ائتلاف به رهبری آمریکامی‌گوید

ایالات متحده علیه داعش بوده و درباره محل رهبران مهم داعش و القاعده در ادلب و حوالی آن اطلاعات می‌داده است. الشرع و هیئت تحریرالشام، یکی از سرسخت‌ترین گروه‌های افراط‌گرا در سوریه که تا همین اواخر از سوی دول غربی از جمله ایالات متحده به عنوان گروه تروریستی قلمداد می‌شدند، پیش از اینکه دمشق را تصرف کنند، بر ادلب حکمرانی می‌کردند.

مبارزه الشرع با داعش، هم ریشه در تلاش‌اش برای تسلط کامل بر ادلب داشت و هم به همان اندازه، ناشی از میل او به کسب اعتماد غرب. پیش از اعلام رسمی قطع روابطش با این گروه‌ها در سال ۲۰۱۶، او چندین مرحله را در چنین دسته‌هایی گذرانده بود.

امروز، داعش او را تکفیر می‌کند. آرون زلین، کارشناس افراط‌گرایی خشونت‌آمیز در مؤسسه سیاست آسیای میانه در واشنگتن می‌گوید: «از بسیاری جهات، دیدار الشرع

با ترامپ برای پیوستن رسمی به ائتلاف جهانی علیه داعش، سرانجام سال‌ها تغییر است که پیشتر از الشرع و گروهش دیده‌ایم.» زلین می‌گوید، از زمان سقوط رژیم سوریه، ایالات متحده در حال تغذیه اطلاعاتی دمشق بوده و تا امروز، هشت عملیات مشترک بین فرماندهی مرکزی ایالات متحده و دولت سوریه انجام شده تا هسته‌های داعش را در مناطق تحت کنترل دولت بر هم بزنند. نجیب قدیبیان، مدیر مرکز مطالعات راهبردی در وزارت خارجه سوریه که روز شنبه با گروه کوچکی از خبرنگاران صحبت می‌کرد، توضیح داد که «پیشرفت خوبی» در برقراری چیدمان امنیتی بر پایه توافق آتش‌بس ۱۹۷۴ با اسرائیل حاصل شده است: «انتظار و تمایل در سمت ما وجود دارد، توافقی امضا کنیم که به رئیس‌جمهور ترامپ اجازه می‌دهد پیروزی دیگری اعلام کند.» هدف این است که اسرائیل به موضعی که پیش از ۸ دسامبر داشت برگردد. نیروهای اسرائیل بعد از سقوط رژیم اسد، از خط آتش‌بس ۱۹۷۴ عبور کردند، وارد منطقه حائل قنطره که سازمان ملل برپا کرده بود شدند و مواضعی در جبل‌الشیخ را در اختیار گرفتند.

دیپلمات‌ها



فعلاً برنامه مذاکره نداریم

سیدعباس عراقچی، وزیر امور خارجه در خصوص سفر مجید تخت‌روانچی، معاون سیاسی وزارت امور خارجه به عمان گفت: «سفر ایشان برای گفت‌وگوهای سیاسی دوره‌ای بوده که فکر می‌کنم هر ۶ ماه یکبار در ایران و عمان برگزار می‌شود.» همچنین از عراقچی سؤال شد: «شما اعلام کردید ما در خصوص موضوعات موشکی مذاکره نمی‌کنیم، آیا طرف آمریکایی چنین موضعی را مطرح کرده است؟» عراقچی در پاسخ گفت: «بحث موشکی و بحث منطقه‌ای همیشه مطرح بوده؛ موضع ما هم همیشه روشن بوده است. اگر حیثاً مذاکره شکل بگیرد تنها در خصوص هسته‌ای خواهد بود.» وی درباره میانجی‌گری برخی کشورها برای از سرگیری مذاکرات غیرمستقیم ایران و آمریکا گفت: «فعلاً برنامه‌ای برای مذاکره وجود ندارد که‌به میانجی نیاز باشد.»



ایران باید همکاری با آزانس را بهبود بخشد

روزنامه فایننشال تایمز به نقل از رافائل گروسی، رئیس آژانس بین‌المللی انرژی اتمی نوشت، در حالی که آژانس در تلاش است تا رویکردی با تفاهم‌نسبت به روابط «پرفرازونشیب» با ایران داشته باشد، این کشور همچنان باید به تعهدات خود پایبند باشد. گروسی گفت: «شما نمی‌توانید بگویید که «امن در پیمان منع گسترش سلاح‌های هسته‌ای باقی می‌مانم» و سپس به تعهدات خود عمل نکنید.» او گفت: «شما نمی‌توانید از آژانس بین‌المللی انرژی اتمی انتظار داشته باشید که اعلام کند «بسیار خب، چون جنگی رخ داده، شما در گروه دیگری قرار دارید». در صورت عدم همکاری، کاری که من باید انجام دهم آن است که گزارش دهم که تمام نظارت بر این مواد را از دست داده‌ام. خبرنگاری رویترز نیز به نقل از این مصاحبه مدعی شد که گروسی هشدار داده ایران باید همکاری با بازرسان سازمان ملل را «به طور جدی بهبود بخشد» تا از تشدید تنش‌ها با غرب جلوگیری کند.



مقاومت کنیم، دستانم بازتر است

حمید قنبری، معاون دیپلماسی اقتصادی وزیر خارجه درباره تأثیر بازگشت تحریم‌های شورای امنیت سازمان ملل متحد گفت: «در وهله اول باید بگویم که بازگشت این تحریم‌ها غیرقانونی است و برخی از کشورها اعلام کرده‌اند که این تحریم‌ها را اجرایی کنند و در واقع دنیا به دو قسمت تبدیل شده است که عده‌ای می‌گویند تحریم‌ها را اجرایی کنند و عده دیگر بازگشت تحریم‌ها را قانونی نمی‌دانند و تأکید کردند که آن را اجرایی کنند.» قنبری با بیان اینکه «ما هیچ وقت نمی‌توانیم بگویم تحریم بی‌اثر است و اثر ندارد و حتی کوچک‌ترین تحریم‌ها نیز اثر دارد»، افزود: «ما وظیفه داریم که با مذاکرات در شرایط برابر و در فضای گفت‌وگو زمینه را برای رفع تحریم‌ها فراهم کنیم.» وی خاطر نشان کرد: «در حوزه اقتصادی در عمل با توجه به اینکه ما بیش از این نیز مشمول تحریم‌های اقتصادی و فشار حداکثری بوده‌ایم، بازگشت تحریم‌ها به گونه‌ای نیست که زندگی مردم را دگرگون کند و تجارت کشور را به صورت جدی تحت تأثیر قرار دهد؛ چراکه ما سال‌هاست که در فضای تحریمی زندگی می‌کنیم.» معاون وزیر خارجه خاطر نشان کرد: «هرچه بیشتر مقاومت کنیم و تحریم‌ها را کم‌رنگ‌تر کنیم دستانم در مذاکره برای رفع تحریم‌ها نیز بازتر خواهد بود.»